

ÉLETFÁNAK GYÖKERE, ÁGA • ÉLETFÁNAK MIBEN MOSPIK?

- Aranymedencében!
- Mibe törülközik?
- Kis cica farkába!

A tisztaságot nemcsak a kiscica szereti. Ha jót lubickoltál a fürdőkád habjában, ülj ide mellém, hadd folytassam márciusi mesémet.

A hajdani magyar falu kívül-belül megtisztulva várta a Húsvétot. A lélek az imától, a negyvennapos böjt, a családért végzett munka áldozatától tisztult, a ház az oltott mésztől, a ruha a lúgtól. Hunyd be a szemed, és szippantsd be képzeletben a frissen meszelt fal, a súrolt deszka, a patakban sulykolt, napon szárított ing, a kalács, a sonka illatát.

Szerényebben, egyszerűbben, mint a mi ünnepeinkre, de ami fontos volt, minden készen állt. Már csak a mosakodás volt hátra.

Felkelék én jó reggel hajnalba', megmosdottam minden bűneimtől, megkendőztem arany kendezőmvel... Templomba csak tisztán, tisztában illett lépni. Nemcsak Húsvétkor, hanem minden szombat este vagy vasárnap reggel az egész család alaposan megmosakodott a kemence elé bevitt mosóteknőben, mosódézsában vagy szapulókádban háziszappannal, meleg vízzel. Csak a nagylányoknak jutott illatos vagy glicerines szappan a hétfégi tisztálkodáshoz.

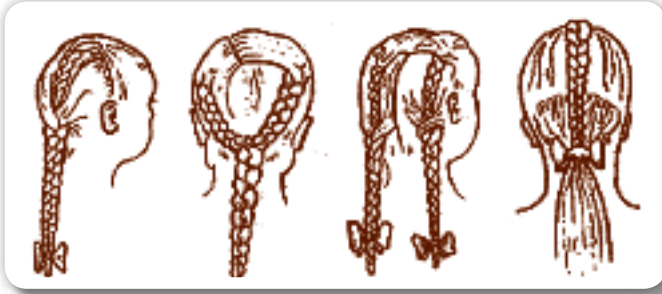
Először a gyerekeket fürdette meg anyjuk, utánuk a nagyobb fiúk, majd a férfiak következtek, végül a lányok, asszonyok – szigorúan elkülönülve. A régiek sokkal szemérmesebbek voltak, mint mi: asszony és férfi, öreg és fiatal nem mosdott egymás előtt.

Meg is mosakodjál, meg is fésülködjél... Hajat is ilyenkor mos-tak: a gyerekek, a férfiak, a nagylányok egy-két hetente, az asszonyok havonta, az idős asszonyok évente. Samponjuk hamulúg, mosószóda, öblítőjük esővíz, ecet volt. Mosás után zsírral vagy dióolajjal kenték be, hogy ne húzza a fésű, és ne szálljon szertesét. A mindennapi hajápolás annyiból állt, hogy az asszonyok kontyba tűzték, a lányok befonták, a férfiak vizes kézzel lesimították hajukat.

Melyik közmondásunk emlegeti tréfásan az asszony nép hosszú haját?

Az én hajam olyan legyen, mint a csikó farka, még annál is hosszabb, mint a Duna hossza! Hajdan minden lány, asszony hosszú haját hordott, mindig befonva, a lányok

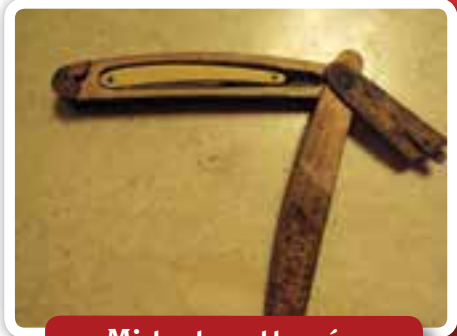
koszorúban, az asszonyok kontyba tűzve, kendővel lekötve.

Körmöt csak lábról vágtak, mert kezük-ről a munka lekoptatta. A csecsemő kör-mét édesanyja lerágta. Fogukat ujjukra tett sóval, szódaporral dörzsölték fehérre. A gyerekekkel fagyantát vagy almát rágattak, hogy szép, erős fogsoruk legyen.

A régiek hétköznapiakon reggelente arcot, kezét mostak kis fatálban, melencében, a férfiak a kezükre töltött vízben. Az öregebb férfiak televezték a szájukat vízzel, és azt a tenyerükbe engedve mosakodtak meg. Este télen nem mosdottak, nyáron viszont sötétedéskor az udvaron vályú-ban, teknőben, napon melegedett vízzel alaposan lemosták a nehéz mezei munka porát.

Ha volt folyó a falu közelében, nyaranta a gyerekek, szűr-kület után néha a lányok, menyecskék is eljártak fürdeni.

Fecskét látok, szeplőt hányok, kémény alatt mosdok... Mint a legtöbb tevékenységhez, a tisztálkodáshoz is számos szertartás, varázslás és tilalom kötődött. Ezeket a mainál sokkal szigorúbb illemszabályok, sok-sok nemzedék tapasztalata, a józan ész és a szükség alakította ki, anyák örökítet-ték lányaikra mint viselkedési mintát, amely rendet teremtett a míves és ünnepnapok sorában.

Mi tartozott még a férfiak tisztálkodási szertartásához? Mivel végezték?

Mit jelent a míves vagy míjes nap? Ma hogy hívjuk?

Az újszülöttet a bába fürdette, néha tejben, hogy szép legyen a bőre. A csecsemőt naponta kétszer megfürdették, de tisztába is csak ilyenkor tették. Az ágyban fekvő betegeket 2-3 naponként mosdatták meg. A halott mosdatását a család asszonyai vagy a halottmosó asszony végezte.

Az egész Kárpáthazában elterjedt szokás volt nagypéntek hajnalán a folyóvízben vagy frissen szedett harmatban való mosdás, mely egészséget, szépséget varázslott. A fiatal lányok a víz folyásával szemben állva mosdottak meg a patakban, sőt a patak vizéből haza is vittek a beteg családtagok, az állatok számára. Volt, ahol a beteg gyer-meket mosták le, vagy a lovakat úsztatták meg a folyóban. Székelyföldön az istállót, a házat szentelték meg az Oltból merített nagypénteki vízzel.

A nagylányok fűzfa alatt fésülködtek, hogy hajuk hosszú legyen. Karácsonykor a mosdóvízbe almát tettek, hogy olyan pirosak és egészségesek legyenek, mint az alma.

Ne legyints, hogy mindez babonáság. Nem a víz és nem az alma, hanem Jézus iga-zakra mosolygó szeretete teljesítette a kérését annak, aki hittel fordult
Hozzá: *Krisztus oldalából kifolyó víz, moss tisztára engem...*

Zsigmond Emese

Januári megfejtések: 1F, 2C, 3B, 4D, 5A, 6E. Nyertesek: Kiss Balázs, Szováta; Rácz Gábor, Kolozsvár; a marosvásár-helyi L. Rebreanu Iskola IV. E osztálya.